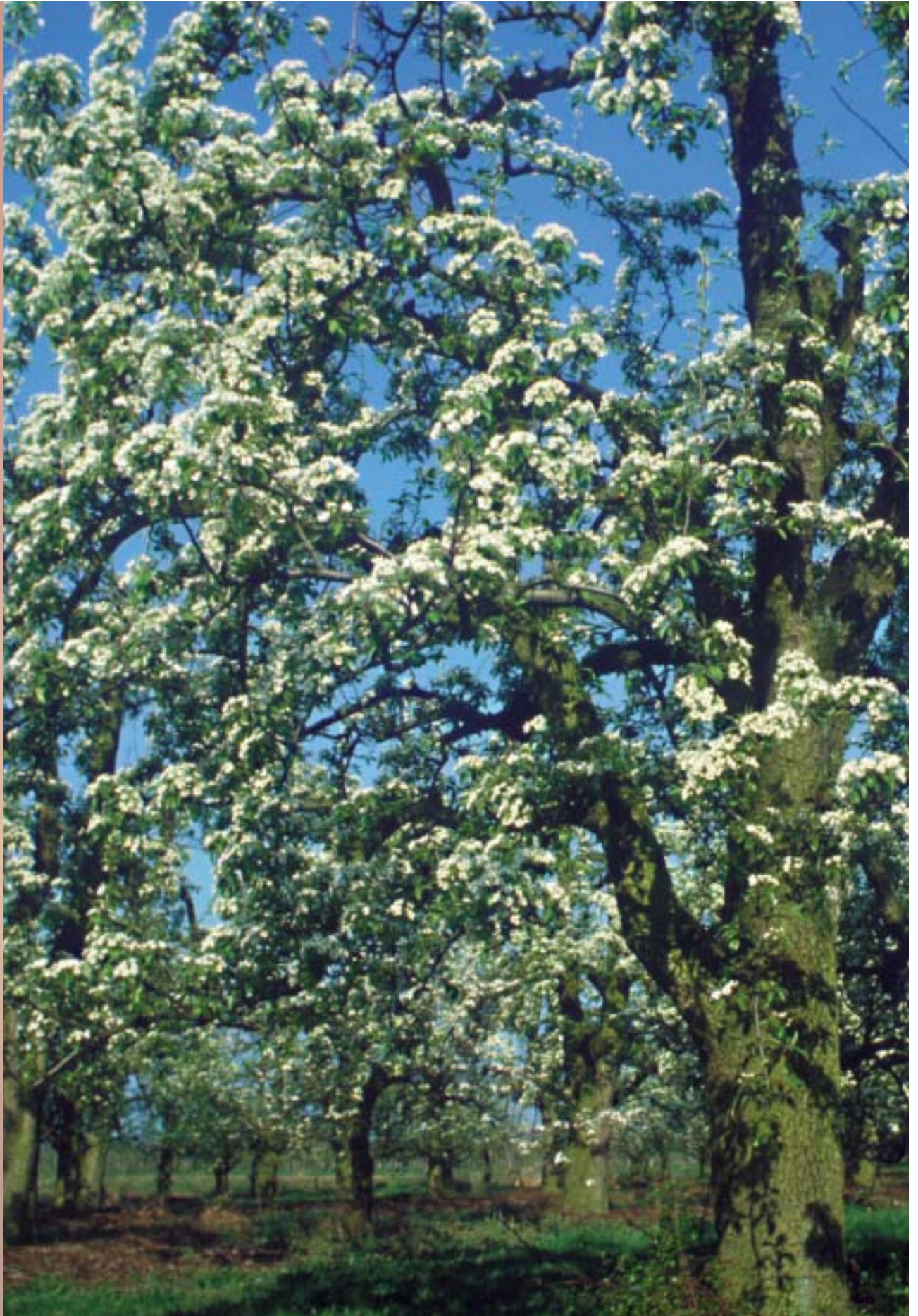

Groen Beleggen

jaarverslag 2002 ↗

Groen Beleggen

jaarverslag 2002

Groen Beleggen 2002

Voorwoord	1
Kerncijfers	2
Beschrijving van de Regeling groenprojecten	6
Ontwikkelingen in de Regeling groenprojecten	8
Milieueffecten	10
Groenprojecten 2002	13
Overzicht van de projectcategorieën	24
Summary	26
Erkende groene instellingen	28
Betrokken instanties	30
Overzichtstabel 1995-2002	32

Voorwoord

Groen Beleggen is een onderdeel van maatschappelijk beleggen en draagt in hoge mate bij aan de duurzame ontwikkeling in Nederland. Door deze vorm van beleggen komen immers private gelden beschikbaar voor investeringsprojecten in energie, natuur en milieu.

Het jaar 2002 was een bewogen jaar voor Groen Beleggen. Het politieke afwegingsproces over te nemen bezuinigen heeft enige tijd onzekerheid veroorzaakt. Dit heeft geleid tot een afwachtende opstelling van spaarders en ondernemers. Het aantal aanvragen voor een groenfinanciering liep terug van 901 in 2001 tot 372 in 2002. Inmiddels hebben de groenfondsen opnieuw middelen aangetrokken en is een terugkeer naar het oorspronkelijke niveau waarneembaar.

In 2002 werden projecten ten bedrage van circa € 1.108 miljoen goedgekeurd. In 2001 betrof dit een bedrag van € 913 miljoen. De projecten die goedgekeurd werden in 2002 hebben voor een belangrijk deel betrekking op milieuvriendelijke kassen waarvoor een aanvraag in 2001 was ingediend. Het relatief hoge projectvermogen voor 2002 berust dus grotendeels op projecten uit 2001. Naast de genoemde investeringen in de groene kassen waren eveneens projecten in natuur, bos en landschap, biologische landbouw, duurzame energie en duurzame woningbouw belangrijk.

De projecten die in 2002 werden goedgekeurd hebben betrekking op 2.228 hectare biologische landbouw, 1.235 hectare bos en natuur, 192 windturbines en 1.495 dubo woningen. De projecten die op energie betrekking hebben leveren een geraamde jaarlijkse vermindering op van de CO₂-uitstoot met 684.000 ton.

Toch zijn er tendensen te signaleren die reden tot zorg geven. Zo kunnen we constateren dat de investeringen in natuur, bos en landschap een daling vertonen. Deze ontwikkeling hangt waarschijnlijk samen met de beperking van budgetten in andere stimuleringsinstrumenten. De vorming van natuur is kostenintensief en is in veel gevallen slechts door samengaan van meerdere incentives realiseerbaar.

Ook de overgang naar biologische landbouw valt terug. Dit speelt met name in de akkerbouw. Deskundigen zijn niet eenduidig in hun verklaring van de oorzaak. Algemeen verwacht men echter dat een verdere omschakeling zal blijven plaatsvinden met een groei van ongeveer 20% op jaarbasis.

Positief is echter dat de investeringen in duurzame energie een sterke groei vertonen. Hierbij ligt een sterk accent op windenergie dat zich meer en meer als een volwaardige en competitieve energiebron gaat manifesteren.

Groen Beleggen biedt ook ruimte aan een verscheidenheid van vernieuwende projecten zoals thermische verwerking van industriële reststoffen, mestvergisting, de productie van biodiesel, slimme combinaties van duurzame energietechnieken en bescherming van oppervlaktewater in kwetsbare gebieden.

Groen Beleggen richt zich op de voorhoede van innovatieve projecten. Daarom worden ontwikkelingen nauwgezet gevolgd en de regeling waar nodig aangepast. Zo is de regeling ook in 2002 aangepast. Een aansprekend voorbeeld is de aanscherping van de prestatie-eisen voor de groene kassen, bedoeld als uitnodiging tot verdere innovatie.

Tenslotte is het afgelopen jaar gebleken dat Groen Beleggen in de maatschappij breed gedragen wordt. Ruim 161.000 spaarders hebben deelgenomen: een bewijs voor de zorg en de maatschappelijke betrokkenheid van de Nederlandse burger bij milieu en natuur.

ir. J. van der Vlist
Directeur-Generaal Milieubeheer
Ministerie van VROM

Kerncijfers

Groen Beleggen is een fiscale faciliteit waarmee de overheid sinds 1995 milieuvriendelijke initiatieven stimuleert. Door groen belegd vermogen fiscaal vriendelijk te behandelen kunnen banken tegen een voordelige rente leningen verstrekken aan investeringsprojecten in onder andere duurzame energie, natuurbehoud en natuurontwikkeling en biologische landbouw. Dit kunnen zij doen omdat spaarders en beleggers geld tegen een lagere rente beschikbaar stellen voor groenprojecten in ruil voor belastingvoordeel. Zo stimuleert de overheid dergelijke duurzame initiatieven. Voldoet het project aan de gestelde criteria dan geeft de overheid een groenverklaring af. Hiermee komt de investering in aanmerking voor de groene financiering.

Afgegeven groenverklaringen

Hieronder is het gebruik van de Regeling groenprojecten vanaf 1995 weergegeven.

Globaal gezien neemt het aantal groenprojecten jaarlijks toe. Het jaar 2000 vormt hierop een uitzondering, met name door de onzekerheid over de aangekondigde wijzigingen in het fiscale stelsel per 1 januari 2001. De sterke stijging die 2001 laat zien ten opzichte van 2000 zet zich door in de eerste helft van 2002. Een belangrijk deel van de in 2002 verstrekte groenverklaringen heeft echter betrekking op eind 2001 ingediende aanvragen. De cijfers voor 2002 geven daardoor een vertekend beeld. Het schrappen van de heffingskorting, zoals aangekondigd in het Strategisch Akkoord, heeft er vervolgens toe geleid dat het aantal aanvragen voor een groenverklaring in de tweede helft van 2002 met meer dan de helft afnam en het projectvermogen is gehalveerd.

Het projectvermogen is sterk afhankelijk van de omvang van de individuele projecten en laat daarom een fluctuerend verloop door de jaren heen zien. Het toegekend projectvermogen in 2002 is de grens van € 1 miljard per jaar gepasseerd en dat mag een mijlpaal genoemd worden.

Het merendeel van de groenverklaringen 2002 is – net als in 2001 – afgegeven voor Groen Label Kassen. Omdat er een groot beroep op deze regeling gedaan wordt en de behoefte aan innovatie groot is, is de regeling aangescherpt. Anticiperend op deze geplande aanscherpingen is een groot aantal aanvragen ingediend in december 2001. Deze zijn gehonoreerd in het eerste kwartaal van 2002.

Categorie	Afgegeven groenverklaringen		Toegekend projectvermogen	
	2002	2001	2002	2001
Natuur, bos en landschap	26	17	16.167.640	103.931.529
Biologische landbouw	87	162	47.785.763	77.934.592
Groen Label Kassen	281	250	590.694.308	439.084.844
Agrificatie	1	1	8.170.000	658.435
Duurzame energie	218	57	349.964.028	188.131.882
Duurzame woningbouw	39	44	50.880.722	54.998.162
Fietspadinfrastructuur	0	0	0	0
Vrijwillige bodemsanering	1	0	160.017	0
Andere projecten	18	8	44.123.771	47.936.528
TOTAAL	671	539	1.107.946.249	912.675.972

In de categorie **Natuur, bos en landschap** zijn 26 projecten groen verklaard. Dit betekent weliswaar een stijging van ruim 50% vergeleken met 2001, maar deze projecten realiseren toch slechts 1.235 hectare natuurontwikkeling. Het projectvermogen is dan ook behoorlijk achtergebleven bij dat van 2001. Niettemin is toch sprake van een positieve ontwikkeling, zij het op kleine schaal: het grootste deel van de aanvragen komt uit de deelcategorieën voor (agrarisch) natuurbeheer.

De animo in de categorie **Biologische landbouw** is gehalveerd ten opzichte van 2001. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat minder boeren overgaan op biologische landbouw. Dit beeld lijkt vooralsnog te passen in een trendmatig verloop van de verklaringen biologische landbouw.

Voor **Agrificatie**, het verwerken van grondstoffen uit de landbouw, is in 2002 één project groen verklaard. Het betreft een proef voor de productie van biodiesel uit koolzaadolie.

In de categorie **Duurzame energie** is het aantal groenverklaringen sterk gestegen. Hierbij zijn 119 windenergieprojecten. Deze projecten maken deel uit van de sterke ontwikkeling van windenergie die zich in het jaar 2002 aftekende.

Afgegeven groenverklaringen en toegekend projectvermogen in euro's

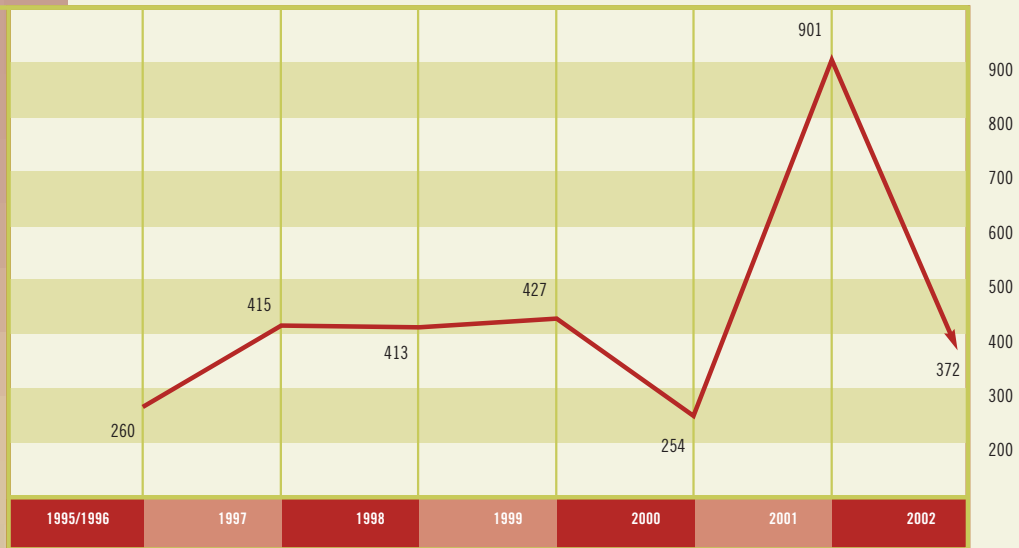
Bij **Duurzame woningbouw** is een afname te zien van 44 groenverklaringen in 2001 naar 39 in 2002. Het aantal groen verklaarde woningen daalde ook, namelijk van 1.618 naar 1.495.

In de categorie **Vrijwillige bodemsanering** is één groenverklaring (voor 7.000 m² ten behoeve van 21 woningen) afgegeven. In de categorie **Fietspadinfrastructuur** zijn in 2002 geen verklaringen afgegeven.

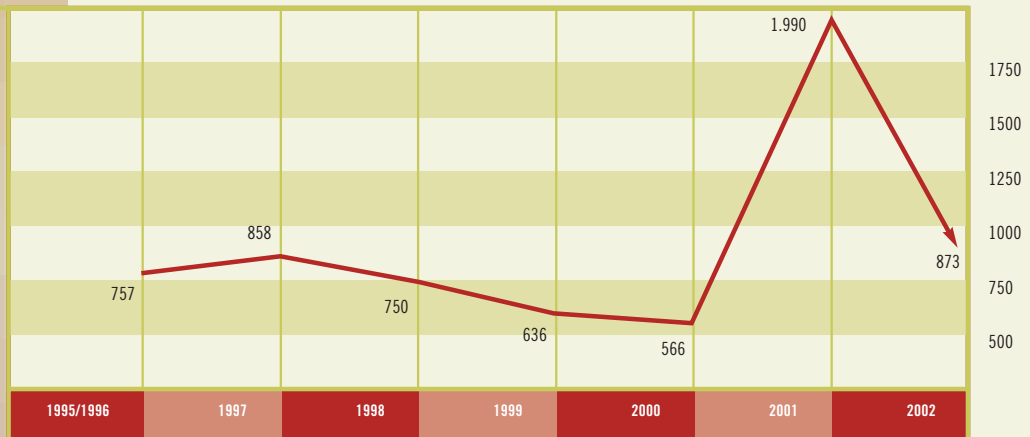
De projecten in de categorie **Andere projecten** zijn zeer divers van karakter, zoals de thermische verwerking van papierresidu, gecombineerde toepassing van duurzame energietechnieken, riolering in buitengebieden met (zeer) kwetsbaar oppervlaktewater en mestvergisting. Dit jaar is er sprake van een verdubbeling van het aantal afgegeven verklaringen vergeleken met 2001, waarbij het projectvermogen iets is gedaald.

Aangevraagde groenverklaringen

Aantal aangevraagde groenverklaringen

Projectvermogen weergegeven in mln euro's

Zoals hierboven al is aangegeven hebben de in 2002 doorgevoerde wijzigingen en het plan om de heffingskorting te schrappen er toe geleid dat het aantal aanvragen met bijna 60% is teruggelopen en dat het totaal aangevraagde projectvermogen is gehalveerd.

In totaal zijn 372 aanvragen ontvangen en zijn 671 groenverklaringen afgegeven. Hoewel ook in voorgaande jaren een groenverklaring niet altijd in het jaar van aanvraag werd afgegeven, is dit jaar het verschil tussen het aantal binnengekomen aanvragen en afgegeven groenverklaringen zeer groot. Achtergrond hiervan is met name de aanscherping van de eisen voor de regeling Groen Label Kassen en het wijzigen van de indieningsvoorwaarden. Daarom zijn in december 2001 voor Groen Label Kassen en Duurzame energie relatief veel aanvragen ingediend die voor een belangrijk deel pas in 2002 gehonoreerd zijn.

De sterke terugval van het aantal aanvragen voor Groen Label Kassen in 2002 is hier een logisch gevolg op. Het aantal aanvragen voor Duurzame energie vertoont wel een groei. Verklaring hiervoor is de verdere ontwikkeling van windenergie. Bij Biologische landbouw is een sterke daling opgetreden. De ontwikkeling van de aanvragen biologische landbouw past in het beeld van het geheel aan teruglopende aanvragen.

Categorie	Aangevraagde groenverklaringen		Aangevraagd projectvermogen	
	2002	2001	2002	2001
Natuur, bos en landschap	36	23	24.728.230	118.872.179
Biologische landbouw	85	172	49.884.226	88.592.417
Groen Label Kassen	45	492	94.518.405	964.629.648
Agrificatie	1	1	8.170.000	658.435
Duurzame energie	151	140	618.837.966	522.081.301
Duurzame woningbouw	42	54	50.730.854	76.337.177
Fietspadinfrastructuur	0	1	0	9.532.095
Vrijwillige bodemsanering	1	0	160.017	0
Andere projecten	11	18	25.554.392	208.972.261
TOTAAL	372	901	872.584.090	1.989.675.512

Spaarders en beleggers

In het jaar 2002 hebben 1.000 nieuwe spaarders en beleggers in groenprojecten geïnvesteerd. Gelet op het aantal spaarders en beleggers dat er in 2001 bijkwam, 35.000, is dit niet erg veel, maar ook niet verwonderlijk, gezien de voorgenomen plannen om de heffingskorting af te schaffen. Het totale ingelegde vermogen nam dit jaar toe met € 615 miljoen naar € 3.054 miljoen.

	Totaal ingelegd in mln euro's	Spaarders / Beleggers	Gemiddelde inleg in euro's	Ingelegd vermogen en aantallen spaarders en beleggers (cumulatief)
Ultimo 2002	3.054	161.000	18.969	
Ultimo 2001	2.439	160.000	15.241	

De groene instellingen hadden per 31 december 2002 voor € 2.550 miljoen geleend aan of belegd in groenprojecten, terwijl er € 3.054 miljoen groen vermogen beschikbaar was. Dit komt neer op gemiddeld 84% van het totale vermogen. De groene instellingen hebben daarmee ruimschoots voldaan aan de norm, die minimaal 70% voorschrijft. Het totale projectvermogen waarvoor ultimo 2002 een groenverklaring is afgegeven, bedraagt € 4.853 miljoen terwijl de banken € 2.550 miljoen groen gefinancierd hebben. Niet het gehele bedrag waarvoor groenverklaringen zijn afgegeven wordt blijvend groen gefinancierd. Daarvoor zijn diverse oorzaken aan te wijzen. Het project kan bijvoorbeeld niet doorgaan. Groen Beleggen richt zich immers op economisch marginale projecten. Daarnaast neemt de groene financiering per project in de tijd af als er wordt afgeschreven op de investering en men vervolgens de lening moet aflossen.

Aangevraagde groenverklaringen en aangevraagd projectvermogen in euro's

Beschrijving van de Regeling groenprojecten

De overheid stimuleert duurzame initiatieven. Dit doet zij onder meer door de financiering van 'groenprojecten' aantrekkelijk te maken. Doordat de overheid een belastingvoordeel geeft aan 'groene' spaarders en beleggers kan de bank een lening met een lager rentetarief verstrekken voor een duurzaam gebouwde woning, een windturbinepark of een biologisch landbouwbedrijf.

Groen Beleggen past in de 'vergroening' van het fiscale stelsel. Deze vergroening omvat enerzijds een verlegging van de belasting op arbeid naar belasting op bestedingen, waarbij bestedingen die nadelig zijn voor het milieu zwaarder belast worden. Tegelijkertijd geeft de fiscale wetgeving positieve prikkels aan milieuvriendelijke en energiezuinige investeringen. Voorbeelden van andere 'groene' fiscale stimulansen zijn de VAMIL-regeling (Regeling willekeurige afschrijving milieu-investeringen), de energie-investeringsaftrek (EIA) en de milieu-investeringsaftrek (MIA).

Groen Beleggen is een fiscale faciliteit die is opgenomen in de Wet inkomstenbelasting 2001. De uitvoering gebeurt door middel van twee regelingen: de Regeling groenfondsen en de Regeling groenprojecten.

De Regeling groenfondsen

De Regeling groenfondsen regelt de aanwijzing van krediet- en beleggingsinstellingen tot groene instellingen en stelt eisen met betrekking tot hun functioneren. De groene instellingen staan onder toezicht van De Nederlandsche Bank. Daarnaast voert de Belastingdienst controles uit. Dit toezicht is van belang als waarborg voor de particuliere spaarder of belegger.

De meeste Nederlandse banken hebben een groenfonds of een groenbank. Een overzicht is te vinden achter in dit jaarverslag.

In de Regeling groenfondsen is opgenomen dat de groene instelling haar vermogen niet volledig in groene projecten hoeft te beleggen. Door hantering van een minimale grens van 70% heeft de instelling bewegingsvrijheid bij het vullen en onderhouden van de beleggingsportefeuille. Ook biedt dit de mogelijkheid om het financieren van nauwelijks rendabele projecten – op beperkte schaal – te compenseren met bijvoorbeeld staatsobligaties.

De Regeling groenprojecten

De Regeling groenprojecten geeft aan welke projectcategorieën in aanmerking komen voor de status van groenproject. Een overzicht met omschrijving van de projectcategorieën staat op pagina 24 en 25. Voldoet een project aan de gestelde criteria, dan geven Novem en LASER namens de minister van VROM een groenverklaring af. Met deze groenverklaring is het mogelijk om het project tegen de lagere groene rente te laten financieren door een bank met een groenfonds.

Aantrekkelijk voor investeerder, spaarder/belegger én milieu

De Regeling groenprojecten maakt in combinatie met de Wet inkomstenbelasting groene financiering mogelijk. Particulieren kopen aandelen in een groenfonds en spaarders leggen geld in bij de groenbank. Zij betalen normaliter 1,2% vermogensrendementsheffing over het gespaarde of belegde bedrag (30% over het forfaitaire rendement van 4% geeft 1,2%). Deelnemers in groenfondsen zijn in 2002 hiervan vrijgesteld tot een maximaal vermogen van € 48.441 per persoon. Voor (fiscale) partners zoals samenwonenden of echtparen is dit dus samen € 96.882. Dit plafond wordt jaarlijks geïndexeerd. Daarnaast krijgen zij – tot hetzelfde maximum – een heffingskorting van 1,3% van de waarde van het groen belegde bedrag. Ten opzichte van gewoon sparen of beleggen een fiscaal voordeel dus van tezamen 2,5%, zodat spaarders en beleggers genoeg nemen met een lagere vergoeding van de bank voor hun belegging of spaargeld. Vanuit het groenfonds verstrekt de bank of instelling vervolgens een lening aan een investeerder in een groenproject. Omdat spaarders en beleggers genoeg nemen met een lagere vergoeding kunnen groenfondsen leningen met een lager rentetarief aanbieden. Hoe groot het voordeel van groene financiering voor een investeerder is, hangt af van een aantal specifieke omstandigheden, zoals de gekozen leenvorm en ontwikkelingen op de financiële markten.

Zo ontstaat de kracht van Groen Beleggen: het groene project profiteert van de goedkopere lening, de particuliere belegger of spaarder maakt het project mogelijk en ontvangt in ruil hiervoor een redelijk rendement én het milieu plukt de groene vruchten van het initiatief.

Alleen een groenfonds kan een aanvraag voor een groenverklaring doen (dit is in de praktijk een onderdeel van een bank). De bank dient de aanvraag in bij de beoordelende instantie. Deze instantie is LASER voor de projecten op het gebied van natuur, bos, landschap en landbouw en Novem voor projecten op het gebied van energie, duurzaam bouwen en andere milieuprojecten. LASER en Novem geven voor de meeste projecten namens de minister van VROM de beschikking (de zogenoemde groenverklaring) af. Voor projecten voor fietspaden en bodemsanering en projecten die onder de categorie Andere projecten vallen, én voor projecten boven een bepaalde financiële omvang wordt een verklaring na overleg met het ministerie van VROM afgegeven.

Ontwikkelingen in de Regeling groenprojecten

In de loop der jaren is de Regeling groenprojecten aangepast al naar gelang de technische en economische ontwikkelingen en politieke prioriteiten. Deze aanpassingen betekenden een verruiming van de mogelijkheden van de regeling. Regelmatig wordt de bestaande regeling op onderdelen geëvalueerd en wordt onderzoek uitgevoerd naar de wenselijkheid en mogelijkheden om haar verder uit te breiden of aan te scherpen.

Aanscherpingen in 2002

Per 1 januari 2002 zijn de begrippen 'nieuwe' en 'bestaande' projecten nauwkeuriger in de Regeling groenprojecten gedefinieerd. Tot een verdere aanscherping is besloten vanuit de wens het opzetten van nieuwe projecten te stimuleren. Tot 2002 was het mogelijk om relatief lange tijd na de realisatie van een project alsnog groene financiering aan te vragen.

Dit is in 2002 niet meer mogelijk. Vanaf 2002 moet een aanvraag voor een groenverklaring altijd binnen zes maanden na aanvang van de fysieke werkzaamheden ingediend zijn. Voor duurzame woningbouw en duurzame renovatie golden al strengere regels.

De overheid maakt een uitzondering voor projecten uit de biologische landbouw om pioniers in deze sector open te laten concurreren met projecten van latere datum. Zij komen bij herfinanciering van bestaande projecten wél in aanmerking voor een groenverklaring.

Voor enkele projecttypen heeft deze aanscherping tot problemen geleid. Dit geldt met name voor projecten met veel deelnemers, zoals vaak voorkomt bij agrarische natuurverenigingen.

Het afgeven van een groenverklaring gebeurt ongeacht de budgettaire situatie van de groenfondsen op dat moment. Hierdoor kan de beschikbaarheid van leningen met een lage rente voor andere projecten in gevaar komen. Daarom is de regeling per 1 januari 2002 aangepast. De minister kan om budgettaire redenen besluiten dat projecten van meer dan € 34.033.516 voor ten hoogste dit bedrag in aanmerking komen voor groene financiering.

Om het hoogwaardige en vernieuwende karakter van Groen Label Kassen een impuls te geven, gebeurt certificatie vanaf 2002 op twee ambitieniveaus. Uitsluitend het allerhoogste niveau komt nog in aanmerking voor groene financiering.

Voor de categorie Duurzame energie werd de definitie 'het opwekken van energie uit hout of energierijke gewassen' verder beperkt. Alleen met de productie van warmte voldoet een installatie niet meer aan de definitie in de regeling omdat in veel gevallen meer mogelijk is dan warmteopwekking alleen.

Een belangrijke wijziging tenslotte is de onbeperkte continuering van duurzame woningbouw in de Regeling groenprojecten. In het verleden gold opname van duurzame woningbouw telkens voor de duur van één jaar. Vanuit het oogpunt van het veelal jarenlange ontwikkeltraject van bouwprojecten verkeren partijen in onzekerheid of het project uiteindelijk in aanmerking komt voor de regeling. Immers, al in de ontwerpfase komen de contouren van het project met de (eventuele) duurzaamheidseisen vast te liggen. Met ingang van 2002 wordt om die reden opname in de regeling onbeperkt gecontinueerd.

Gevolgen Strategisch Akkoord

Aanvankelijk was het vertrouwen bij spaarders, beleggers en investeerders eind 2001 weer helemaal terug, nadat er zekerheid was gekregen over de wijzigingen in de regeling als gevolg van de belastingherziening. De groenfondsen beschikten over voldoende vermogen. Het aantal aanvragen voor een groenverklaring bereikte eind 2001 een hoogtepunt. In de eerste helft van 2002 resulteerde dit in een relatief groot aantal aanvragen en een relatief groot aantal afgegeven groenverklaringen.

Halverwege 2002 was er sprake van een omslag. In het derde kwartaal bleek het aantal aanvragen sterk te zijn teruggelopen. Directe aanleiding vormde het Strategisch Akkoord, waarin forse bezuinigingen op de fiscale milieu- en energieregelingen waren opgenomen. Concreet betekende dit de afschaffing van de heffingskorting van 1,3% op Groen Beleggen. De diverse financiële instellingen reageerden hierop door vanaf juli 2002 hun groenfondsen tijdelijk te bevriezen en nieuwe financieringen van investeerders stop te zetten.

Daarna bleef het nog lange tijd onduidelijk of er een overgangsregeling zou komen voor de beleggers en spaarders. De verwachting was dat de Groenregeling voor beleggers oninteressant zou worden nu het fiscale voordeel gehalveerd dreigde te worden. Een golf van protesten brak los. Zo verzamelde de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) in enkele maanden circa 16.000 handtekeningen voor behoud van de heffingskorting voor Groen Beleggen.

In november besloot het Kabinet onder druk van de Tweede Kamer om de oorspronkelijke heffingskorting voor Groen Beleggen onverkort te handhaven.

Milieueffecten

De Regeling groenprojecten is in het leven geroepen om projecten te stimuleren die een positief effect op het milieu hebben. Een andere doelstelling is de burger meer te betrekken bij de zorg voor het milieu. Resultaten van de regeling zijn enerzijds uit te drukken in het aantal groenprojecten, in het projectvermogen en in het aantal beleggers en spaarders, zoals hiervoor uitgebreid is weergegeven. Zo is al gemeld dat via de groenfondsen eind 2002 161.000 groene spaarders en beleggers betrokken waren bij de Groenregeling en dus bij het bevorderen van de realisatie van milieu- en natuurprojecten.

Anderzijds gaat het erom aan te geven wat de effecten zijn van deze groenprojecten op natuur en milieu, en dan uitgedrukt in tonnen vermeden CO₂-uitstoot of het aantal hectares natuurontwikkeling.

Kwantificering

Het kwantificeren van het effect op het milieu is complex. Een ingewikkelde samenhang tussen verschillende factoren is van invloed op de groenprojecten. Dit maakt het moeilijk het effect van één regeling nauwkeurig te meten. Voor de Regeling groenprojecten komt daar nog bij dat bepaalde projecten op diverse milieuterreinen effect sorteren doordat zij juist een verbetering van de integrale milieukwaliteit beogen.

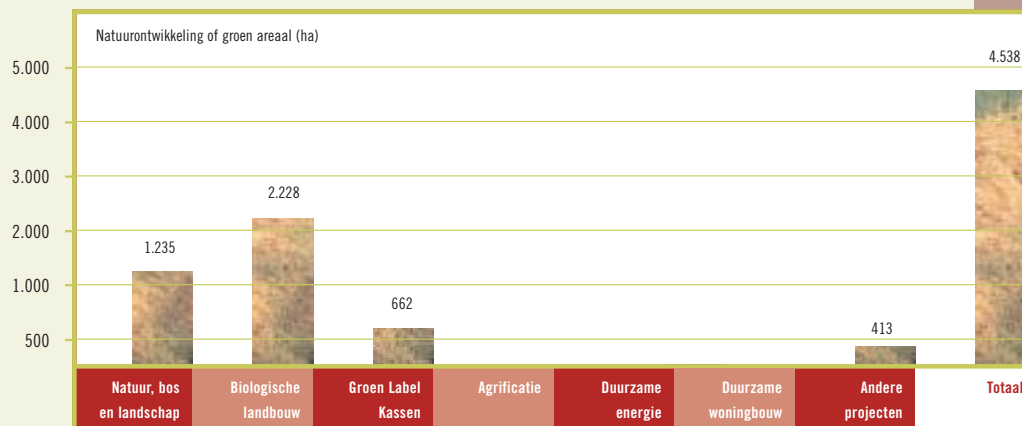
Het op biologische wijze houden van dieren en verbouwen van biologische gewassen vermindert milieuschade door chemische gewasbeschermingsmiddelen en heeft een vermindering van emissies van schadelijke stoffen tot gevolg. Ook draagt het bij aan de biodiversiteit. Dit is echter moeilijk te kwantificeren, te meer daar dergelijke parameters herleid zouden moeten worden op de hoeveelheid geproduceerd product.

Duurzaam bouwen heeft gevolgen voor zowel energie- en watergebruik als voor materiaalgebruik en binnenmilieu. Ook duurzame glastuinbouw (Groen Label Kas) heeft positieve effecten op de integrale milieukwaliteit door energiebesparing, minder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, beperking van nutriënten, lagere bodem- en lucht-emissies en waterbesparing.

Effecten 2002

Effecten van de groenprojecten op klimaatverandering en ruimte in 2002

Effecten van de groenprojecten op klimaatverandering en ruimte in 2002

- In de categorieën Natuur, bos en landschap werd in 2002 een oppervlakte van 1.235 hectare toegevoegd aan het areaal dat natuurlijk of natuurvriendelijk wordt beheerd.
- De toename van groen beheerde oppervlakte in de categorie Biologische landbouw is 2.228 hectare. In kwalitatief opzicht heeft deze landbouw ook effect op reductie van ammoniakemissie, gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen, stimulering van biodiversiteit en verbetering van dierenwelzijn.
- In 2002 zijn 281 Groen Label Kassen gehonoreerd met een totale oppervlakte van 662 hectare. Naast een positief effect op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen levert het een jaarlijkse energiebesparing van 50 miljoen m³ aardgas, wat overeen komt met 89.000 ton vermeden CO₂-uitstoot.
- In 2002 is één project voor de productie van biodiesel uit koolzaadolie gehonoreerd in de categorie Agrificatie. Dit project vermijdt het gebruik van fossiele brandstoffen. Omdat de markt voor biodiesel nog in ontwikkeling is, zal de maximale productiecapaciteit pas over enkele jaren worden bereikt. Over de levensduur van de investering gerekend wordt per jaar 100 miljoen liter brandstof geproduceerd, wat de emissie van 225.000 ton CO₂ vermijdt.
- In totaal zijn in 2002 192 windturbines groen verklaard met een gezamenlijk vermogen van ruim 235 MW. De turbines produceren jaarlijks gemiddeld 470 miljoen kWh, wat overeen komt met het elektriciteitsverbruik van ongeveer 157.000 huishoudens. Hierdoor wordt de uitstoot van 286.798 ton CO₂ vermeden. Eén bio-energiecentrale draagt 6.941 ton vermeden CO₂ bij en wekt elektriciteit op voor bijna 3.800 huishoudens. Daarnaast zijn ruim 54.000 woningen aangesloten op een warmte-distributienet, waarmee de uitstoot van 15.278 ton CO₂ wordt vermeden.
- De totale vermeden CO₂-uitstoot in de categorie Duurzame energie bedroeg in totaal 311.949 ton.
- Duurzame bouw van 1.495 woningen was goed voor bijna 493.000 m³ aardgasbesparing per jaar, wat overeenkomt met 872 ton vermeden CO₂-uitstoot.
- Binnen de categorie Andere projecten is voor diverse projecten een groenverklaring afgegeven met een gezamenlijk vermeden hoeveelheid CO₂-uitstoot van 57.488 ton.
- In totaal vermijden de projecten, die in 2002 een groenverklaring hebben ontvangen, 684.309 ton CO₂-uitstoot.

Duurzame winst

Ook uit onderzoek, dat is uitgevoerd in 2002 in opdracht van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), blijkt dat groenprojecten aanzienlijke **milieuwinst** opleveren. Op thema's als klimaatverandering (CO₂), verzuring (NH₃, NO_x), verspreiding (toxiciteit), verspilling (ruimte), biodiversiteit en dierenwelzijn scoren de groenprojecten bijzonder goed.

Het onderzoek maakt deel uit van het streven naar transparantie voor burgers, beleggers en overheid. Onderzocht is de milieuwinst van een aantal categorieën van de regeling: Duurzame energie, Biologische landbouw, Duurzaam bouwen en 'Andere projecten'. De overige categorieën zijn niet in het onderzoek betrokken. Het onderzoek heeft zich beperkt tot de kwantificering van de vermeden emissies van CO₂, NO_x, NH₃ en gewasbeschermingsmiddelen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de berekende milieuwinst van projecten die in 2001 zijn opgestart én van projecten die in voorgaande jaren al via de groenregeling waren opgestart en nu nog voortduren.

Vermeden milieuschadelijke emissies in 2001 door groenprojecten binnen de categorieën Biologische landbouw, Duurzame energie, Duurzaam bouwen en Andere projecten (bron: NVB, 2002)

Milieuschadelijke emissie	Vermeden hoeveelheid in ton	Toelichting
CO ₂	747.000	Onder andere door biomassa-, wind- en warmtedistributieprojecten
NO _x	151	Met name dankzij windenergie
SO ₂	-35	Bij de inzet van biomassa komt SO ₂ vrij
NH ₃	303	Vermeden ammoniakemissie in biologische veeteelt
1,4 - dichloorbenzeen equivalent	819	Vermeden gewasbeschermingsmiddelen in de biologische landbouw

Daarnaast worden in het onderzoek conclusies getrokken over effecten die, hoewel niet gekwantificeerd, zijn toe te schrijven aan de onderzochte groenprojecten.

De projecten in de biologische landbouw, op het gebied van duurzame energie en duurzaam bouwen en de overige projecten, stimuleren in het algemeen ook de **biodiversiteit**. Hoewel niet in harde cijfers uit te drukken, blijkt dat met name de biologische landbouw bijdraagt aan een hogere soorten-diversiteit. Ook bij het inrichten van een woonwijk, als onderdeel van duurzaam bouwen, is er vaak meer aandacht voor de natuurwaarde. Bijvoorbeeld door het oude landschap als uitgangspunt te nemen of via initiatieven voor duurzaam waterbeheer.

Verschil in **ruimtegebruik** blijkt er tussen groenprojecten en de gangbare situatie nauwelijks te zijn. Wel is de productie bij de biologische landbouw vanwege het extensieve karakter 20% tot 30% per hectare lager. Anderzijds geldt dat de gangbare veehouderij normaliter gebruik maakt van ruimteareaal buiten Nederland door import van krachtvoer, terwijl de biologische boeren het voer uit de (eigen) omgeving betrekken.

Verder draagt de Groenregeling ook bij aan het **dierenwelzijn** door ondersteuning van projecten in de biologische veehouderij. Weliswaar is dit (vooralsnog) niet te kwantificeren, maar deze groenprojecten profileren zich onder meer op diervriendelijke aspecten zoals een soortspecifieke huisvesting, minimaal geneesmiddelengebruik en vermindering van fysieke ingrepen.

Naast de substantiële milieuwinst concluderen de onderzoekers dat de regeling ook fors bijdraagt aan de economische dynamiek, technologische vernieuwing en maatschappelijke bewustwording.

De groenprojecten vermijden milieuschadelijke effecten waardoor andere maatregelen niet nodig zijn om de nationale milieudoelstellingen te halen. Hieruit is de **economische winst** af te leiden, die voor de onderzochte projecten ruim € 50 miljoen bedraagt. Verder is de levensduur van veel projecten langer dan de duur van de Groenregeling voor een project. De milieuwinst gaat daarmee dus langer door.

Ook genereert de Groenregeling **technologische winst** door het primair ondersteunen van vernieuwende 'voorhoede'projecten'. Vanwege de technische vooruitgang verandert deze voorhoede en de mate van vernieuwing doorlopend. Om die reden wordt de regeling vrijwel jaarlijks geactualiseerd, onder meer door het aanscherpen van de normen in de gehanteerde maatlaten. De periodieke aanpassingen zorgen ervoor dat de Regeling groenprojecten continu groen blijft, innovatie stimuleert en 'free riders'-gedrag voorkomt. De in 2001 verschenen Notitie Verdonkergroening geeft aan dat dit beleid ook zal worden voortgezet.

Ten slotte is er ook rendement op maatschappelijk terrein: de burger voelt zich betrokken bij groene projecten, het stimuleert de ondernemer tot het doen van duurzame investeringen en het prikkelt financiële instellingen ook zelf tot duurzaam ondernemen. Tezamen is deze bewustwording onder te brengen onder **maatschappelijke winst**.

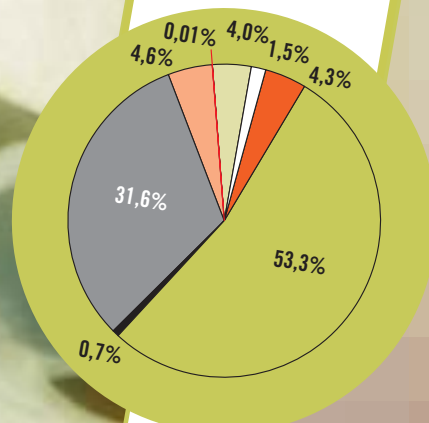
Groenprojecten 2002 in detail

Natuur, bos en landschap	14
Biologische landbouw	16
Groen Label Kassen	17
Agrificatie	18
Duurzame energie	19
Duurzame woningbouw	21
Fietspadinfrastructuur	22
Vrijwillige bodemsanering	22
Andere projecten	23

Een overzicht van de categorieën met deelcategorieën staat op pagina 24 en 25.

Aandeel Projectvermogen

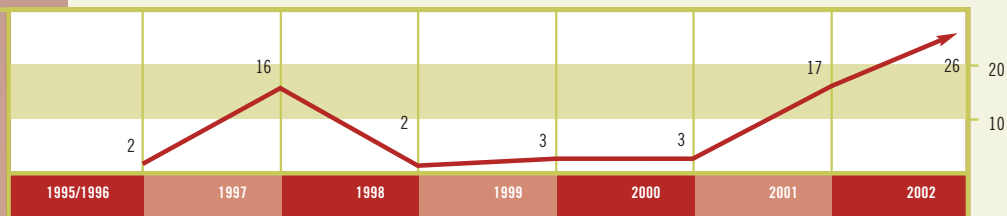
- Natuur, bos en landschap
- Biologische landbouw
- Groen Label Kassen
- Agrificatie
- Duurzame energie
- Duurzaam bouwen
- Fietspadinfrastructuur
- Vrijwillige bodemsanering
- Andere projecten

Natuur, bos en landschap categorie a t/m d

Bij Natuur, bos en landschap gaat het om aanleg van nieuw bos en projecten die gericht zijn op het ontstaan en het instandhouden van andere natuur- en landschappelijke waarden. Het aantal groenprojecten in deze categorieën is in 2001 en 2002 flink gestegen ten opzichte van de voorgaande jaren.

Afgegeven groenverklaringen
Natuur, bos en landschap

Natuur, bos en landschap	Aantal projecten		Projectvermogen in euro's	
	2002	2001	2002	2001
Bos en andere houtopstanden (a)	1	0	4.594.525	0
Landgoederen volgens Natuurschoonwet 1928 (c1)	4	1	6.185.088	1.837.810
Natuurontwikkeling:				
Subsidierегeling natuurbeheer 2000 (d1)	13	8	3.459.284	3.478.548
Subsidierегeling agrarisch natuurbeheer (d2)	7	6	1.874.963	22.492.821
Overheid (d3)	0	1	0	75.059.786
Tijdelijke regeling particulier natuurbeheer (d4)	0	1	0	1.062.564
Regeling beheersovereenkomsten en natuurontwikkeling (d5 en d6)	1	0	53.780	0
TOTAAL	26	17	16.167.640	103.931.529

Aantal groen verklaarde
projecten en projectvermogen voor
Natuur, bos en landschap

Het grootste deel van de aanvragen komt – net als in 2001 – uit de deelcategorieën voor (agrarisch) natuurbeheer. Een agrariër of natuurbeheerder komt daarbij in aanmerking voor groene financiering van natuurvriendelijk beheer op basis van de aanwijzing in het kader van de Subsidierегeling natuurbeheer 2000 of de Subsidierегeling agrarisch natuurbeheer.

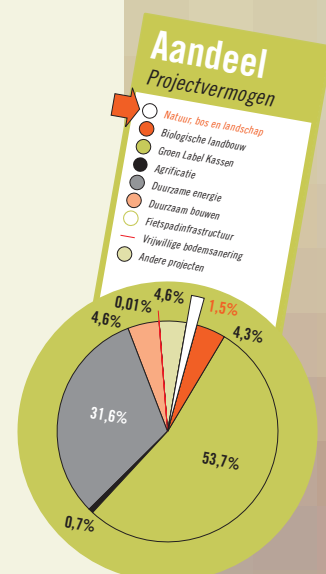
Vergeleken met 2001 is het aantal projecten met ruim 50% gestegen. De oppervlakte is daarentegen sterk afgenomen, van 11.355 hectare in 2001 naar 1.235 hectare in 2002. In 2001, het tweede jaar na de introductie van de Subsidierегeling agrarisch natuurbeheer, zijn grote projecten ingediend, vooral door agrarische natuurverenigingen. Ook is in dat jaar een grote grondaankoop voor de ecologische hoofdstructuur (EHS) gerealiseerd. In 2002 hebben de projecten in het algemeen een kleinere omvang en vermogen. Enerzijds zijn belangrijke grote aankopen inmiddels gerealiseerd, anderzijds werden initiatiefnemers geconfronteerd met de aanpassing van de definitie 'nieuwe projecten'. Voor aanvragen op de onderdelen particulier natuurbeheer en beheerslandbouw is het daardoor moeilijk om te voldoen aan de formele vereisten voor de indientermijn. Onder de Subsidierегeling agrarisch natuurbeheer kwamen agrarische natuurverenigingen in problemen met de nieuwe definitie. Hiermee was een projectvermogen van €6,7 miljoen gemoeid en een oppervlakte van ruim 2.900 hectare. In totaal is slechts één groenverklaring afgegeven.

Het totale projectvermogen in 2002 is aanzienlijk afgenomen. De uitbreiding van de ecologische hoofdstructuur à € 75 miljoen zorgde voor een grote vermogensomvang in 2001. Ook wanneer deze buiten beschouwing wordt gelaten, is het projectvermogen toch nog afgenomen van € 29 miljoen naar € 16 miljoen.

Het is economisch onaantrekkelijk om agrarische gronden om te zetten in natuurgebieden. Dit gebeurt slechts in beperkte mate. Het totaal van geboden faciliteiten voor natuur en bos is in relatie tot de kosten zodanig dat de omzetting beperkt blijft.

Natuur, bos en landschap	2002	2001
Bos en andere houtopstanden (a)	100	0
Landgoederen volgens Natuurschoonwet 1928 (c1)	329	25
Natuurontwikkeling:		
Subsidieregeling natuurbeheer 2000 (d1)	88	97
Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer (d2)	710	9.356
Overheid (d3)	0	1.850
Tijdelijke regeling particulier natuurbeheer (d4)	0	27
Regeling beheersovereenkomsten en natuurontwikkeling (d5 en d6)	8	0
TOTAAL	1.235	11.355

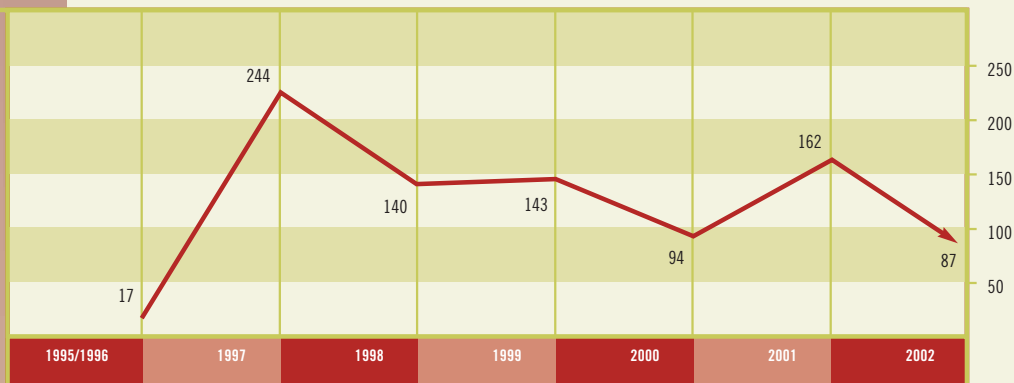
Toename areaal natuurontwikkeling in hectares

Biologische landbouw categorie e1 en e2

Biologische landbouw omvat de productie of verwerking van landbouwproducten volgens de voorschriften van het Landbouwkwaliteitsbesluit biologische productiemethode. Het is sinds de start in de regeling opgenomen. Het aantal toegekende groenprojecten wisselt relatief sterk per jaar. In 2002 halveert het aantal verklaringen ten opzichte van 2001.

Afgegeven groenverklaringen
Biologische landbouw

Biologische landbouw

	Aantal projecten 2002	2001	Projectvermogen in euro's 2002	2001
Plantaardig (e1)	23	64	11.068.029	34.493.532
Dierlijk (e2)	61	89	35.762.822	32.339.011
Gemengd (e1/2)	3	9	954.912	11.102.049
TOTAAL	87	162	47.785.763	77.934.592

Aantal groen verklaarde
projecten en projectvermogen voor
Biologische landbouw

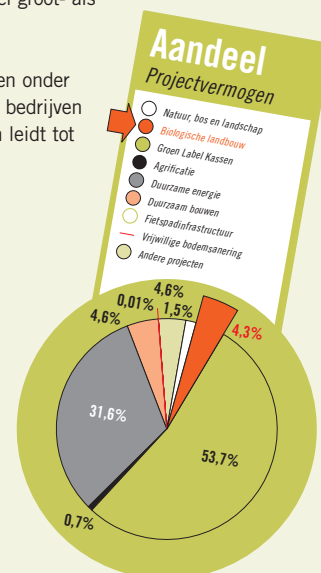
De genoemde terughoudendheid in 2002 is bij alle deelcategorieën opgetreden. Binnen de sector 'dierlijk' bleef de terugval beperkt, waarbij zowel groot- als kleinveebedrijven sterk vertegenwoordigd zijn.

Naast biologische productiebedrijven vallen ook verwerkende bedrijven onder de categorie Biologische landbouw. Stimulering van verwerkende bedrijven beoogt een verbreding van het biologische productassortiment en leidt tot producten met een hogere toegevoegde waarde.

Nieuw areaal

	2002	2001
Akkerbouw	238	957
Fruit	9	70
Gemengd	504	529
Glasgroenten	4	10
Tuinbouw	16	54
Grootvee	1.144	1.473
Kleinvee	313	227
Kwekerij bomen / struiken	0	5
TOTAAL	2.228	3.325

Nieuw areaal Biologische landbouw
in hectares

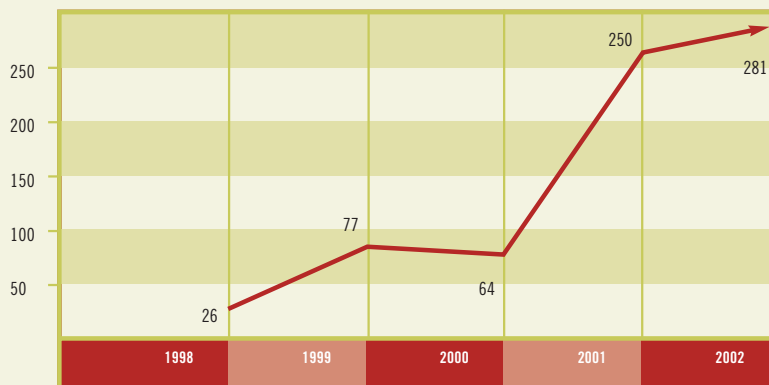

In 2002 is 2.228 hectare groen verklaard. Daarmee is de groei dit jaar met een derde afgenomen ten opzichte van vorig jaar.

Grootveebedrijven nemen hiervan 1.144 hectare voor hun rekening. Gemengde bedrijven 504 hectare, kleinveebedrijven 313 hectare, bedrijven met fruit 9 hectare en tuinders (open grond en kas) 20 hectare. Daarnaast zijn 6 bedrijven groen verklaard die biologische producten verwerken en één bedrijf met oesterzwammen.

Groen Label Kassen categorie e3

De Groen Label Kas is een tuinbouwkas met een laag energiegebruik en een lage milieudruk door minder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen. Groen Label Kassen vormden in de afgelopen twee jaar een belangrijk deel van het totaal aantal groenverklaringen van de regeling.

Afgegeven groenverklaringen Groen Label Kassen

Groen Label Kassen	Aantal projecten		Projectvermogen in euro's	
	2002	2001	2002	2001
	281	250	590.694.308	439.084.844

Aantal groen verklaarde projecten en projectvermogen voor Groen Label Kassen

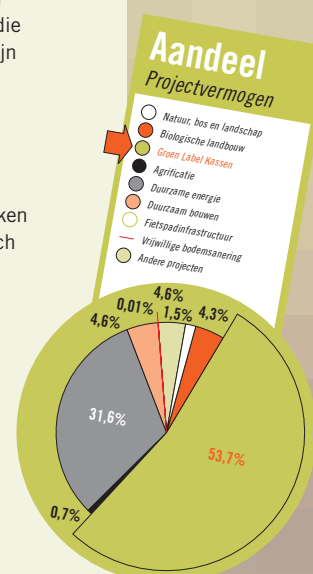
De tuinbouwsector heeft – mede gesteund door andere instrumenten – de Groen Label Kas snel opgenomen. Het concept is zeer succesvol gebleken en heeft tot snelle verschuivingen binnen de sector geleid. Om de technologische innovatie te blijven stimuleren zijn de eisen per 1 januari 2002 aangescherpt. Tot het jaar 2002 was er sprake van één niveau. Vanaf 2002 gelden twee niveaus, niveau I dat een lichte verhoging van de eisen ten opzichte van 2001 betekent, en niveau II dat een sterke verhoging van de eisen ten opzichte van 2001 betekent (de zogenaamde donkergroene kassen).

In 2002 zijn 281 aanvragen voor Groen Label Kassen gehonoreerd. Hiervan zijn 20 kassen gecertificeerd op niveau II. Deze aanvragen vertegenwoordigen een totaal oppervlak van 662 hectare. De aanvragen die eind 2001 zijn ingediend voor een groenverklaring zijn later niet allemaal even realistisch gebleken: door de haast die was geboden om vóór de wijzigingen in de regeling een aanvraag in te dienen, zijn ook aanvragen voor zeer voorlopige investeringsplannen ingediend. Inmiddels is bekend dat tenminste 27 van de groen verklaarde projecten zeker niet doorgaan, terwijl voor 12 kassen de realisatie zeer onzeker is. Mogelijk zullen nog meer nieuwbouwplannen niet doorgaan.

De verwachte sterke terugval van het aantal aanvragen voor Groen Label Kassen als gevolg van de strengere eisen is inderdaad uitgekomen. Het aantal nieuwe verzoeken voor groenverklaringen voor de 'donkergroene kas' in 2002 bedroeg niettemin toch nog 45.

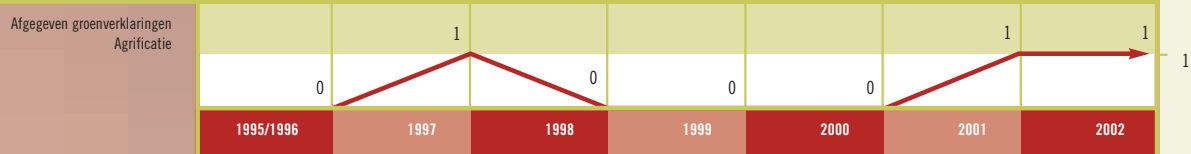
Het gemiddelde projectvermogen bedraagt € 2,1 miljoen (in 2001 € 1,75 miljoen) bij een gemiddelde oppervlakte van 2,36 hectare per project (in 2001 2,1 hectare). De Groen Label Kassen zijn daarmee in aantal, in geïnvesteerd projectvermogen en in oppervlakte per project toegenomen.

Naar de milieuprestaties van de Groen Label Kas loopt momenteel een onderzoek. Een voorlopige raming voor het milieueffect in 2002 komt neer op een besparing van 50 miljoen m³ aardgas en daarmee vermindering van 89.000 ton CO₂ emissie. Het totaal aantal verleende groenverklaringen voor deze kassen vormt hiervoor het uitgangspunt.

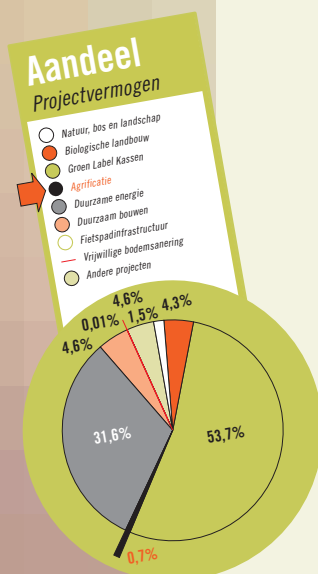
Agrificatie categorie f

Agrificatie is gericht op de industriële verwerking van landbouwgrondstoffen tot goederen die niet bedoeld zijn voor menselijke of dierlijke consumptie. Tot nu toe is er niet meer dan 1 project per jaar ingediend. Het weerspiegelt de huidige situatie waarin agrificatie-projecten zeer moeilijk van de grond komen.

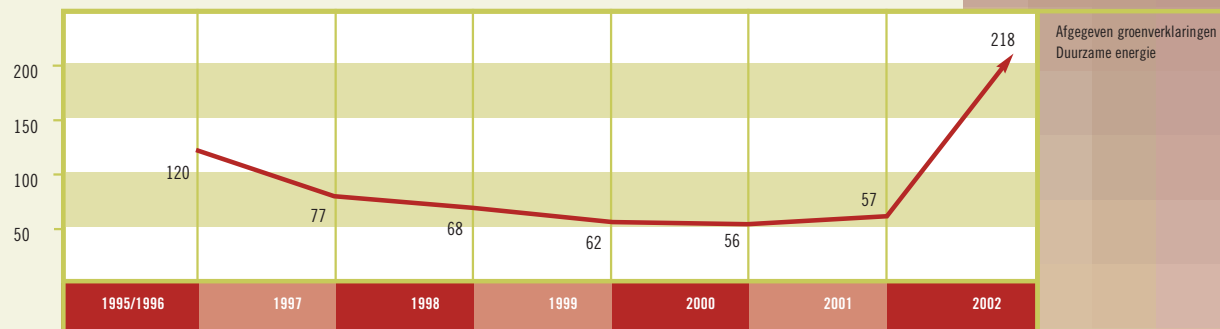
Agrificatie	Aantal projecten 2002	2001	Projectvermogen in euro's 2002	2001
Aantal groen verklaarde projecten en projectvermogen voor Agrificatie	1	1	8.170.000	658.435

Net als in 2001 is in 2002 in deze categorie één groenverklaring afgegeven. Dit project betreft een proef voor de productie van biodiesel uit koolzaadolie. Het project zal pas over een aantal jaren zijn maximale productie bereiken. Door de vervanging van fossiele brandstoffen zal de CO₂-uitstoot 225.00 ton afnemen. Dit is een gemiddelde per jaar over de levensduur van het project.

Duurzame energie categorie g

Opwekking van duurzame energie, als alternatief voor fossiele brandstoffen, is al sinds de start onderdeel van de Regeling groenprojecten. Bij aanvang van de regeling was het aantal groenverklaringen relatief hoog doordat er achterstand in de financiering was. Het aantal groenprojecten heeft zich daarna op een niveau van omstreeks 60 gestabiliseerd. In 2002 is dit echter bijna verviervoudigd tot 218 projecten. Het projectvermogen is daarbij bijna verdubbeld.

Duurzame energie	Aantal projecten		Projectvermogen in euro's	
	2002	2001	2002	2001
Hout en energierijke gewassen (g1)	1	1	3.571.876	46.124.834
Windturbines (g2)	119	37	236.764.335	54.645.466
Zonnecellen (g3)	78	3	8.271.305	12.678.547
Zonnecollectoren (g4)	6	3	380.714	203.137
Aardwarmte (g5)	0	0	0	0
Waterkracht (g6)	0	0	0	0
Warmtepompen (g7)	5	8	2.413.970	2.094.507
Warmte- en koudeopslag (g8)	4	2	4.880.621	10.664.052
Warmtedistributienetten (g9)	5	3	93.681.207	61.721.340
TOTAAL	218	57	349.964.028	188.131.882

Windturbines hebben veruit het grootste aandeel in de duurzame energieprojecten. Het aantal groen verklaarde windturbineprojecten is zeer sterk gestegen van 37 in 2001 naar 119 in 2002. Het is daarmee geheel in lijn met het feit dat 2002 een recordjaar was voor de plaatsing van nieuw windvermogen. Bijna eenderde van de bestaande capaciteit aan windenergie in Nederland is dit jaar gerealiseerd. De gemeenten met de grootste windenergieproductie bevinden zich in de Flevopolder.

In totaal zijn in 2002 192 windturbines groen verklaard met een gezamenlijk vermogen van ruim 235 MW. De turbines produceren jaarlijks gemiddeld 470 miljoen kWh, wat overeen komt met het elektriciteitsverbruik van ongeveer 157.000 huishoudens. Deze elektriciteitsopbrengst voorkomt jaarlijks een uitstoot van circa 286.800 ton CO₂.

In de deelcategorie Hout en energierijke gewassen is een groenverklaring afgegeven voor een nieuwe bio-energiecentrale met 1,5 MW vermogen.

In vergelijking met 2001 is het aantal zonnecelprojecten enorm gestegen. Bij nagenoeg alle groenverklaringen gaat het echter om een financiering van projecten die voor 2002 werden gerealiseerd. Net als bij Groen Label Kassen is in december 2001 van de laatste mogelijkheid gebruik gemaakt om al bestaande projecten in te dienen. Overigens was het projectvermogen in 2001 substantieel hoger, voornamelijk vanwege één zeer omvangrijke PV-installatie (23.000 m²). In 2002 is voor een totaal vermogen van 1.639 kW_{piek} een groenverklaring gegeven, dat jaarlijks zorgt voor opwekking van circa 1,1 miljoen kWh (electriciteitsverbruik van 382 huishoudens).

Aantal groen verklaarde projecten en projectvermogen voor Duurzame energie

Het aantal zonnecollectoren is verdubbeld, maar blijft een klein aandeel in het totaal. Er is 400 m² collectoroppervlak geplaatst bij onder meer recreatiecentra, appartementen en bij een school.

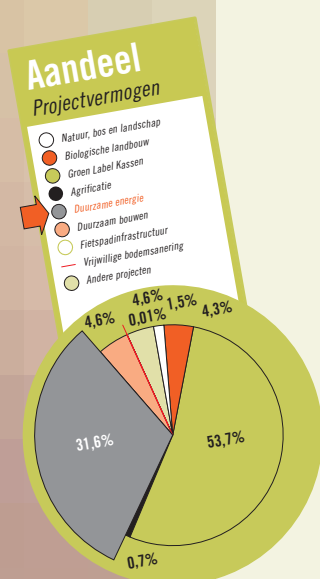
De vijf groenverklaringen voor warmtepompprojecten hebben betrekking op verwarming en/of koeling bij onder meer een bioscoop, een recreatiepark en één grote installatie ten behoeve van een woonwijk.

Voor projecten voor warmte- en koudeopslag zijn vier groenverklaringen afgegeven met een projectvermogen van bijna € 5 miljoen. Het zijn minder grote projecten dan in 2001. Eén project maakt deel uit van de verwarming en koeling van een complex van universiteitsgebouwen.

Het projectvermogen voor warmtedistributienetten is dit jaar hoger dan het voorgaande jaar. In totaal gaat het om warmtelevering aan 54.393 woningen en 2,1 miljoen m² bruto vloeroppervlakte in de utiliteitssector. Vier groenverklaringen hebben betrekking op de uitbreiding van bestaande warmtedistributienetten. Het vijfde project omvat de aanleg van een geheel nieuw warmtedistributienet.

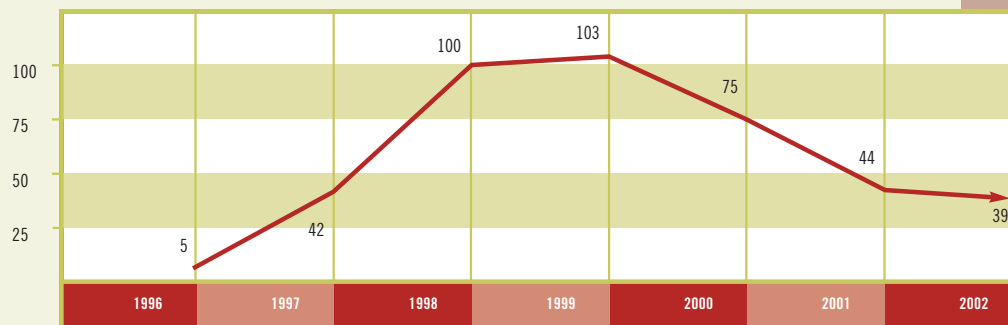
	Aantal projecten	CO ₂ -uitstoot (ton)
Hout en energierijke gewassen (g1)	1	6.941
Windturbines (g2)	119	286.798
Zonnecellen (g3)	78	700
Zonnecollectoren (g4)	6	17
Warmtepompen (g7)	5	341
Warmte- en koudeopslag (g8)	4	1.874
Warmtedistributienetten (g9)	5	15.278
TOTAAL	218	311.949

Vermeden CO₂-uitstoot van de verschillende duurzame energieprojecten

Duurzame woningbouw categorie h

Duurzame woningbouw omvat de bouw of renovatie van woningen die voldoen aan de eisen van de Maatlat duurzame woningbouw of de Maatlat duurzame renovatie. De woningen scoren qua duurzaamheid op materiaalgebruik, binnenmilieu, waterbesparing, afval en vooral op energie-efficiency. De stijgende lijn van het aantal groen verklaarde projecten is vanaf 2001 veranderd in een dalende trend.

Afgegeven groenverklaringen
Duurzame woningbouw

Jaar	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Aantal woningen per jaar waarvoor een groenverklaring is afgegeven	224	1.733	1.730	2.241	2.559	1.618	1.495

Aantal woningen per jaar waarvoor een groenverklaring is afgegeven

In 2002 daalde het aantal duurzame woningen verder van 1.618 naar 1.495. Het ging hierbij om 938 huurwoningen en 557 koopwoningen. Het optrekken van de maximale stichtingskosten van € 181.512 naar € 272.269 heeft niet in de verwachte toename van groenprojecten geresulteerd. Dit geldt evenmin voor de onbeperkte continuering van duurzame woningbouw in de Regeling groenprojecten, die sinds 2002 van kracht is. Voorheen gold opname van duurzame woningbouw telkens voor de duur van één jaar, wat de nodige onzekerheid gaf bij de betrokken marktpartijen.

Bij drie projecten gaat het om duurzame renovatie, dat daarmee nog steeds achterblijft bij de verwachtingen.

Duurzame woningbouw	Aantal projecten 2002	2001	Projectvermogen in euro's 2002	2001
Nieuwbouw (h1)	36	39	41.487.399	40.942.320
Herbestemming (h2)	0	0	0	0
Renovatie (h3)	3	5	9.393.323	14.055.842
TOTAAL	39	44	50.880.722	54.998.162

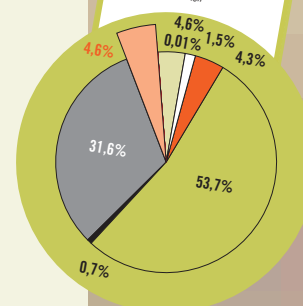
Aantal groen verklaarde projecten en projectvermogen voor Duurzame woningbouw

Dit jaar is er ook een aanvraag ingediend die valt binnen de categorie 'herbestemming van niet-woningen'. Het gaat om de verbouwing van een voormalig schoolgebouw tot een woonwerkcomplex.

De duurzame woningen van 2002 hebben een gemiddelde energieprestatiecoëfficiënt (EPC) van 0,8. De laagste EPC binnen de groenprojecten van 2002 bedraagt 0,68. In totaal leidt dit tot bijna 493.000 m³ aardgasbesparing per jaar, hetgeen overeenkomt met een emissiebesparing van ongeveer 872 ton CO₂.

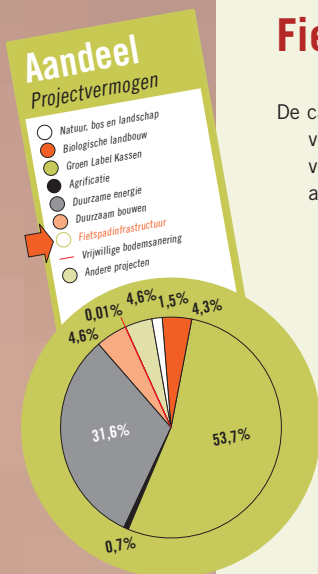
Aandeel Projectvermogen

- Natuur, bos en landschap
- Biologische landbouw
- Groen Label Kassen
- Agrifacilite
- Duurzame energie
- Duurzaam bouwen
- Fietspadinfrastructuur
- Vrijwillige bodemsanering
- Andere projecten

Fietspadinfrastructuur categorie i

De categorie Fietspadinfrastructuur richt zich op het aanleggen van vrijliggende of verhoogde fietspaden, verhard met asfalt onder in de regeling nader bepaalde voorwaarden. Sinds de opname in de regeling in 1998 is nog geen groenverklaring afgegeven. Ook in 2002 zijn geen aanvragen in deze categorie ontvangen.

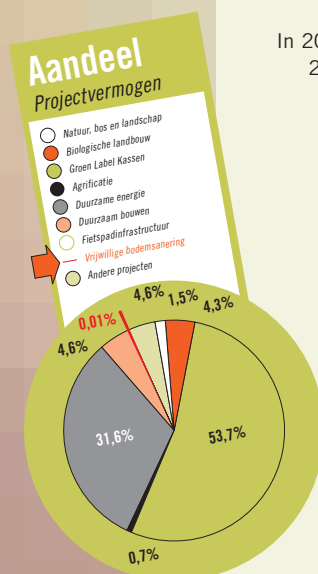
Vrijwillige bodemsanering categorie j

Het vrijwillig saneren van verontreinigde (water)bodems kan onder de Groenregeling vallen. Het aantal groenprojecten beperkt zich – sinds de start van de regeling – tot niet meer dan één project per jaar.

Afgegeven groenverklaringen	1998	1999	2000	2001	2002
Vrijwillige bodemsanering	0	0	1	0	1

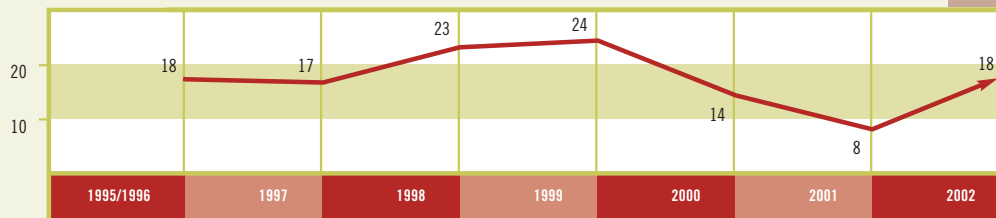
Vrijwillige bodemsanering	Aantal projecten		Projectvermogen in euro's	
	2002	2001	2002	2001
Aantal groen verklaarde projecten en projectvermogen voor Vrijwillige bodemsanering	1	0	160.017	0

In 2002 is een bodemsanering van 7.000 m² groen verklaard, die de realisatie van 21 woningen mogelijk maakt.

Andere projecten categorie k

De Groenregeling stimuleert ook projecten die niet in één van de benoemde categorieën vallen, maar wel een aantoonbaar hoog milieurendement hebben. Het kunnen ook projecten zijn waarvan de investering onder verschillende (deel)categorieën valt, bijvoorbeeld de combinatie van warmte- en koude opslag en een warmtepomp in één project. Sinds de start van de regeling fluctueert het aantal groenprojecten. Dit heeft te maken met het zeer diverse karakter van deze categorie.

Afgegeven groenverklaringen
Andere projecten

Andere projecten	Aantal projecten		Projectvermogen in euro's	
	2002	2001	2002	2001
	18	8	44.123.771	47.936.528

Aantal groen verklaarde
projecten en projectvermogen
voor Andere projecten

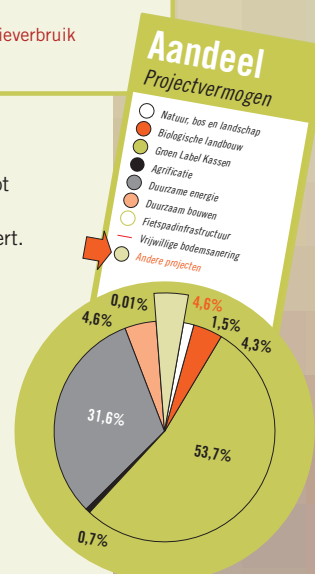
Ten opzichte van 2001 is het aantal projecten toegenomen naar 18, waarbij het projectvermogen enigszins is afgenomen. De toegekende groenprojecten lopen inhoudelijk sterk uiteen.

Groenverklaringen zijn afgegeven voor onder meer:

- energiezuinige woningen met verschillende combinaties van warmtepomp, PV-systeem, warmtepompboiler, warmte- en koude opslag en zonnecollector. Ook bij een project met 382 portiekflats is een combinatie van enkele van deze technieken gerealiseerd.
- zeer innovatieve energieconcepten in een energiezuinig kantoorgebouw.
- een stationsgebouw, voorzien van 700 m² PV-systeem en een warmtepomp.
- riolering voor in totaal 237 woningen die in buitengebieden met (zeer) kwetsbare oppervlaktewateren liggen.
- natuurontwikkeling en herinrichting van zowel een waterwingebied als een kwetsbaar duingebied, in totaal 413 hectare. Bij één van deze projecten gaat het onder meer om het leefgebied van de korenwolf en de das.
- een membraanbioreactor voor communale waterzuivering en daarmee herstel van de waterkwaliteit van een kwetsbare beek binnen de ecologische hoofdstructuur.
- een innovatieve biologische afvalwaterzuivering die leidt tot reductie van chemicaliën, energieverbruik en slib.

Bij 12 groenverklaringen gaat het om energiegerelateerde projecten met een totale vermeden CO₂-uitstoot van 57.488 ton per jaar. De grootste vermeden CO₂-uitstoot (44.580 ton) is afkomstig van een installatie, die papierresidu thermisch verwerkt voor de opwekking van elektriciteit en tegelijkertijd een cementvervanger produceert. Tot de grotere projecten behoren verder mestvergistinginstallaties, die 2.253 ton CO₂-uitstoot verminderen. Mestvergisting wekt energie op zonder vrijkomende schadelijke emissies, terwijl het mogelijk blijft de mineralen te benutten. Om voor een groenverklaring in aanmerking te komen is het overigens ook een vereiste om de opgewekte energie nuttig in te zetten.

Tenslotte zijn net als in 2001 enkele koel- en vriesinstallaties met CO₂ als koudemiddel gehonoreerd. Deze techniek voorkomt het gebruik van synthetische koudemiddelen (HFK's), die een sterke broeikasfactor hebben. Ook het andere alternatief -ammoniak- heeft niet de voorkeur vanwege de noodzakelijke veiligheidsmaatregelen en voedselveiligheidsrisico's. Met de inbedrijfname van vijf CO₂-installaties is de marktintroductie gerealiseerd.

Overzicht van de projectcategorieën

De Regeling groenprojecten geldt voor projecten in Nederland die het milieu beschermen of natuurbelang hebben. De projecten zijn ingedeeld in de volgende categorieën.

Categorieën	Toelichting
<p>Natuur, bos en landschap (a t/m d) Aanleg van nieuw bos en projecten die gericht zijn op het ontstaan van andere natuur- en landschappelijke waarden.</p>	<p>Onderverdeeld in:</p> <p>a ontwikkeling en instandhouding van bos en andere houtopstanden;</p> <p>b natuur- en landschapsprojecten in gebieden die als beschermd natuurmonument, Staatsnatuurmonument of in het Structuurschema Groene Ruimte als Gebied Waardevol Cultuurlandschap zijn aangewezen;</p> <p>c projecten gericht op de ontwikkeling en instandhouding van natuur- en landschappelijke waarden van landgoederen in het kader van de Natuurschoonwet of blijkens een landinrichtingsplan, een plan van voorzieningen of een herinrichtingsplan in vastgestelde gebieden;</p> <p>d1 projecten die vallen onder de Subsidieregeling natuurbeheer 2000;</p> <p>d2 projecten die vallen onder de Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer;</p> <p>d3 natuurprojecten beheerd door overheid of natuurbeschermingsorganisaties;</p> <p>d4 natuur- en landschapsprojecten die vallen onder de Tijdelijke regeling particulier natuurbeheer;</p> <p>d5 projecten in een beheers- of reservaatgebied waarvoor een beheersovereenkomst is gesloten;</p> <p>d6 projecten in een probleemgebied waarvoor een beheersovereenkomst is gesloten.</p>
<p>Biologische landbouw (e1 en e2) Landbouw volgens de voorschriften van het Landbouwkwaliteitsbesluit biologische productiemethode.</p>	<p>Onderverdeeld in:</p> <p>e1 plantaardig: het produceren of verwerken van plantaardige landbouwproducten;</p> <p>e2 dierlijk: het produceren of verwerken van dierlijke landbouwproducten.</p>
<p>Groen Label Kassen (e3) Kas met een laag energiegebruik en een lage milieudruk, voor het bedrijfsmatig telen van tuinbouwgewassen. De kas voldoet aan de eisen van de Maatlat Groen Label Kas Niveau II.</p>	<p>De eisen waaraan een Groen Label Kas moet voldoen hebben betrekking op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mineralengebruik; • bodem- en waterverontreiniging; • lichtuitstraling; • energieopwekking en -gebruik; • gebruik van gewasbeschermingsmiddelen; • waterbesparing.

Categorieën	Toelichting
<p>Agrificatie (f) Industriële verwerking van landbouwgrondstoffen tot goederen die niet bedoeld zijn voor menselijke of dierlijke consumptie.</p>	<p>Het gaat om het gebruik van agrarische grondstoffen voor niet-traditionele toepassingen in Nederland. Het project moeten leiden tot een belangrijke vermindering van de aantasting van het milieu.</p>
<p>Duurzame energie (g) Projecten die gericht zijn op het opwekken van duurzame energie als alternatief voor fossiele brandstoffen.</p>	<p>Onderverdeeld in: g1 het opwekken van elektrische energie uit hout en energierijke gewassen; g2 het opwekken van elektrische energie met windturbines; g3 het opwekken van elektrische energie met fotovoltaïsche cellen; g4 het gebruik van thermische zonne-energie door zonnecollectoren; g5 het benutten van aardwarmte; g6 het opwekken van elektrische energie uit waterkracht; g7 het opwaarderen van laagwaardige warmte met warmtepompen; g8 warmte- en koudeopslag in waterhoudende grondlagen; g9 Warmtedistributienetten voor stadsverwarming of verwarming van tuinbouwkassen.</p>
<p>Duurzame woningbouw (h) Het bouwen of renoveren van woningen, die voldoen aan de eisen van de Maatlat duurzame woningbouw of de Maatlat duurzame renovatie. Vakantiewoningen vallen niet onder de Regeling groenprojecten.</p>	<p>De eisen hebben betrekking op materiaalgebruik, isolatie, binnenklimaat en energie- en waterbesparing. De categorie is als volgt onderverdeeld: h1 nieuw te bouwen woningen; h2 herbestemming van niet-woningen; h3 renovatie van woningen.</p>
<p>Fietspadinfrastructuur (i) Het aanleggen van vrijliggende of verhoogde fietspaden verhard met asfalt.</p>	<p>De fietspaden moeten buiten de bebouwde kom liggen en woonkernen verbinden. Ook het oplossen van knelpunten in het recreatief fietsroutenet en het beter bereikbaar maken van transferia vallen hieronder.</p>
<p>Vrijwillige bodemsanering (j) Vrijwillige sanering van verontreinigde (water)bodems.</p>	<p>Voorwaarde is dat volgens de Wet op de bodembescherming ernstige verontreiniging is vastgesteld en waarbij goedkeuring is gegeven aan het saneringsplan.</p>
<p>Andere projecten (k) Projecten die niet in één van de benoemde categorieën vallen maar wel een aantoonbaar hoog milieurendement hebben.</p>	<p>Deze categorie heeft veelal betrekking op unieke projecten met een sterk innovatief karakter. Het kunnen ook projecten zijn waarvan de investering over meerdere categorieën verdeeld is.</p>

Summary

The Green Funds Scheme is a fiscal instrument used by the Netherlands government since 1995 to encourage environment-friendly initiatives. By treating green investments in a fiscal-friendly manner, banks can provide loans at attractive interest rates for investment in projects such as renewable energy, nature management and development, as well as organic farming. The government issues green certificates for projects meeting the required criteria, thus ensuring that the investment qualifies for green financing.

By the end of 2002 approximately 161,000 green savers and investors had made money available to green funds and green banks. The total capital increased during 2002 by €615 million, to €3,054 million. The number of new green projects rose from 162 at the start of the scheme in 1995-96 to 671 in 2002. The corresponding project capital also rose from €366 million in 1995-96 to almost €1,108 million in 2002.

Most of the new projects in 2002, as in 2001, concerned Green Label Greenhouses. Anticipating the government's planned tightening of the scheme, this sector was responsible for the majority of applications submitted in December 2001, which were honoured during the first quarter of 2002.

	Number of projects		Project capital in euro's	
	2002	2001	2002	2001
Nature, forests and landscape	26	17	16,167,640	103,931,529
Organic farming	87	192	47,785,763	77,934,592
Green Label Greenhouses	281	250	590,694,308	439,048,884
Agrification	1	1	8,170,000	658,435
Renewable energy	218	57	349,964,028	188,131,882
Sustainable residential construction	39	44	50,880,722	54,998,162
Cycle-track infrastructure	0	0	0	0
Voluntary soil sanitation	1	0	160,017	0
Other projects	18	8	44,123,771	47,936,528
TOTAL	671	539	1,107,946,249	912,675,972

Number of projects and project capital in euro

In the category **Nature, forests and landscape**, green certificates were issued for 26 projects, an increase of over 50% on 2001. These projects realised nature developments over 1,235 hectare of land. However, the project capital was less than in 2001, with most of the applications originating from the agricultural nature management sector.

The enthusiasm from the **Organic farming** sector was halved, compared to 2001. This highlights the fact that fewer farmers are switching to organic farming. Only one **Agrification** project received a green certificate in 2001, and this concerned a trial for producing biodiesel from rapeseed oil.

The number of green certificates for **Renewable energy** increased significantly, with the majority (119 projects) consisting of wind energy projects. The strong developments in wind energy are completely in line with the fact that 2002 was a record year for new wind installations in the Netherlands. Green certificates for **Sustainable residential construction** fell from 44 to 39, with the number of certified green homes also decreasing, from 1,618 to 1,495.

Only one green certificate was issued for a **Voluntary soil sanitation** project (covering 7000 m²), and no certificates were issued for **Cycle-track infrastructure** projects in 2002.

Other **environmental protection projects and projects benefiting nature** consisted of a wide variation, e.g. thermal processing of paper residue, combined application of sustainable energy techniques, sewers in rural areas with (very) vulnerable surface waters and manure fermentation. This year the number of green certificates issued for other projects has doubled compared to 2001, although the project capital has dropped slightly.

The first half of 2002 saw a substantial increase in the number of applications for green certificates, compared to the year before, but this trend reversed halfway through 2002. This was directly caused by the Strategic Agreement reached by the new government, which included substantial cutbacks. The new cabinet planned to scrap the tax advantage for investments in venture capital and social investments, which included green investments. Halving the fiscal advantage created the general impression that the Green Scheme would no longer be interesting to investors. However, the government eventually decided, in November, to keep the tax advantage for green investments at the same level.

The Green Investments scheme was initiated to encourage projects that have a positive effect on the environment. However, quantifying the environmental impact is extremely complex and this makes it difficult to accurately evaluate the effect of an individual scheme. The projects receiving a green certificate in 2002 resulted in 1,235 hectare of land being added to the area already managed in a natural, or nature-friendly, manner. The amount of green-managed land for organic farming has also risen by 2,228 hectare. In total, the 2002 projects based on green certificates have avoided 684,000 tons of CO₂ emissions.

Studies have been carried out with the Netherlands Bankers' Association into the environmental benefits of green projects. The study team concluded that these projects score particularly well on climate change (CO₂), acidification (NH₃, NO_x), toxicity, space, biodiversity and animal welfare. In addition to the substantial environmental benefits, the study team also concluded that the scheme provides a considerable contribution to the economic dynamics, technological innovation and social awareness objectives.

Erkende groene instellingen

De onderstaande banken en instellingen zijn door de overheid erkend als groene instelling, in de regeling omschreven als (een bank met) een groenfonds.

ABN AMRO Groen Fonds

K.A. Berkhout
Postbus 283
1000 EA Amsterdam
Telefoon (020) 628 39 48

ABN AMRO Groenbank

Th. J. Riper
Postbus 2355
3000 CJ Rotterdam
Telefoon (010) 282 03 37

ASN Groenprojectenfonds

D.A.M. Putman-Devilee
Postbus 30502
2500 GM Den Haag
Telefoon (070) 356 93 59

Fortis Groenbank BV

K. Dijkers
Postbus 749
3000 AS Rotterdam
Telefoon (010) 401 95 07

ING / Postbank Groen NV

R.P.H. Paardenkooper
Milieudesk HF 02.01
Postbus 1800
1000 BV Amsterdam
Telefoon (020) 652 38 93

Rabobank Groen Bank BV

L. Hans
Postbus 17100
3500 HG Utrecht
Telefoon (030) 216 68 79

Nationaal Groen Beleggingsfonds

H.R. Balk
Postbus 15
3870 DA Hoevelaken
Telefoon (033) 253 92 55

Triodos Groenfonds NV

B. de Bruin
Postbus 55
3700 AB Zeist
Telefoon (030) 693 65 97

Appelboom
Malus domestica

Hoogte: tot 10 meter

Levensduur: gemiddeld tot lang.
Bladverliezend, winterhard,
soms zelfbestuivend.
Vruchten: tot 15 cm groot,
rond, groen tot geel of rood.
Rijk aan vitamine C.

  kleur

Betrokken instanties

Uitvoering van de Regeling groenprojecten

De Regeling groenprojecten is een gezamenlijke activiteit van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, het ministerie van Financiën en het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Het ministerie van VROM is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Regeling groenprojecten.

De uitvoeringsinstanties LASER en Novem hebben mandaat van het ministerie van VROM om de groenverklaringen namens de minister af te geven.

LASER beoordeelt de aanvragen voor een groenverklaring in de categorieën a t/m f. Novem toetst de aanvragen in de projectcategorieën g t/m k en voor de Nederlandse Antillen en Aruba.

LASER

LASER is gespecialiseerd in de uitvoering van regelingen en subsidies op het gebied van primaire landbouw, visserij, verwerkende industrie, bosbouw, recreatie en het beheer van natuur en landschap. Daarbij verstrekt LASER ook vergunningen, verleent ontheffingen, geeft advies en beheert goederen. Jaarlijks komen tienduizenden subsidieaanvragen binnen op basis van Europese regelingen voor bijvoorbeeld dierpremies, akkerbouwpremies en premies voor natuurbehoud.

Meer dan 150 regelingen worden uitgevoerd door LASER. Voor een groot deel bestaat het regelingenpakket uit financiële regelingen, bijvoorbeeld de inkomensondersteunende maatregelen in het kader van het gemeenschappelijke Europese landbouwbeleid en nationale subsidie- en stimuleringsregelingen. Ook worden verschillende nationale en internationale regulerende ontheffingen en vergunningen uitgevoerd.

LASER organiseert het complete uitvoeringstraject; van advies over de uitvoerbaarheid van een regeling, begeleiding en invulling van het ontwerpproces, de communicatie, de uitvoering – inclusief de fysieke controles en de behandeling van eventuele bezwaarschriften – tot en met de verantwoording. Ook het registreren en evalueren van gegevens voor de opdrachtgevers behoort daartoe.

Novem

Novem stimuleert duurzame ontwikkeling van de (inter)nationale samenleving op het gebied van energie en milieu.

Als agentschap van het ministerie van Economische Zaken biedt Novem overheid en marktpartijen ondersteuning bij duurzame ontwikkeling en zorgt dat de ambities van de overheid realiteit worden. Als intermediair brengt Novem de doelen van overheid en markt samen, stemt vraag en aanbod op elkaar af, ontsluit kennis en stimuleert (technische) ontwikkeling.

De meeste programma's worden uitgevoerd in opdracht van ministeries, zoals het ministerie van Economische Zaken (EZ), Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), Verkeer en Waterstaat (V&W), en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV). Ook buiten Nederland is Novem actief, met onder andere het Internationaal Energie Agentschap en de Europese Unie als opdrachtgevers.

**Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en
Milieubeheer**

Directoraat-Generaal Milieubeheer
Directie Strategie en Bestuur
Postbus 30945
2500 GX Den Haag
Internet www.minvrom.nl

Ministerie van Financiën

Belastingdienst
Centrum voor Proces- en
Productontwikkeling
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
Internet www.minfin.nl

**Ministerie van Landbouw,
Natuurbeheer en Visserij**

Stafbureau Algemene Leiding
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
Internet www.minlnv.nl

LASER Dordrecht

Postbus 1191
3300 BD Dordrecht
Telefoon (078) 639 53 69
Internet www.hetInvloket.nl
groenprojecten@laser.agro.nl

Novem

Groen Beleggen
Postbus 8242
3503 RE Utrecht
Telefoon (030) 239 34 16
Internet www.groenbeleggen.novem.nl
groenbeleggen@novem.nl

Colofon

Coördinatie
Novem

Tekst
Eric van Eck

Fotografie
Buro Kloeg, natuur- en milieuvorlichting

Vormgeving en productie
Buro Kloeg, natuur- en milieuvorlichting

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.
De officiële tekst van de Regeling groenprojecten is gepubliceerd in de Staatscourant.

Novem publicatienummer: 3GB--03.02

Groen Beleggen 1995-2002

Categorieën	1995/1996		1997		1998		Aantal projecten
	Aantal projecten	Project-vermogen	Aantal projecten	Project-vermogen	Aantal projecten	Project-vermogen	
Natuur, bos en landschap	2	9.374.730	16	268.051.726	2	131.881	3
Biologische landbouw	17	5.147.662	244	99.945.793	140	40.320.352	143
Groen Label Kassen					26	25.124.639	77
Agrificatie	0	0	1	1.989.826	0	0	0
Duurzame energie	120	178.691.656	77	295.163.983	68	240.178.921	62
Duurzame woningbouw en renovatie	4	7.623.508	42	61.158.229	100	62.757.804	103
Fietspadinfrastructuur					0	0	0
Vrijwillige bodemsanering					0	0	0
Andere projecten	17	165.383.700	17	153.620.680	23	135.335.657	24
TOTAAL	160	366.221.256	397	879.930.238	359	503.849.254	412

1999		2000		2001		2002		Totaal 1995-2002	
Project- vermogen	Aantal projecten	Project- vermogen	Aantal projecten	Project- vermogen	Aantal projecten	Project- vermogen	Aantal projecten	Project- vermogen	
1.397.337	3	61.519.375	17	103.931.529	26	16.167.640	69	460.574.218	
65.511.548	94	43.967.129	162	77.934.592	87	47.785.763	887	380.612.839	
119.121.825	64	156.418.626	250	439.084.844	281	590.694.308	698	1.330.444.242	
0	0	0	1	658.435	1	8.170.000	3	10.818.261	
137.052.655	56	94.643.117	57	188.131.882	218	349.964.028	658	1.483.826.244	
76.269.110	75	87.025.334	44	54.998.162	39	50.880.722	407	400.712.868	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	1	1.321.594	0	0	1	160.017	2	1.481.611	
208.776.646	14	29.201.116	8	47.936.528	18	44.123.771	121	784.378.098	
608.129.121	307	474.096.291	539	912.675.972	671	1.107.946.249	2.845	4.852.848.381	

